Angelo Gallitelli, ***Amore e relazione. Padre, Figlio, Spirito, Il Pozzo di Giacobbo,*** Trapani 2025, ss. 110, ISBN 9788892872516

Bóg w swej miłości zapragnął zbliżyć się do człowieka, swego stworzenia chcianego z miłości. Chciał wyraźniej uświadomić jaki stworzył swój obraz (por. Rdz 1, 24). Przez to objawił swoje wnętrze w historii zbawienia, w wymiarze dotąd niespotykanym. Jednak jego szczytem stał się zbawczy fakt wcielenia, gdy „Słowo stało się ciałem i zamieszkało wśród nas" (J 1, 14). Bóg stał się człowiekiem, aby ludzi mogli dążyć do ideału Boskiego życia, już podczas ziemskiego pielgrzymowania.

Wnikanie w tajemnicę Boga pozostaje ciągle aktualnym zobowiązaniem ludzi wiary. Ważnym jest, aby ten wysiłek był nacechowany wiarą, nadzieją i miłością. Przecież całą Trójca Przenajświętsza zawsze niesie w sobie prawdę Ojca, Syna i Ducha, w ich najdoskonalszej miłości i relacji. Te zasady życia i działania są niewyczerpane i życiodajne w swej dynamice zbawczej, także w wymiarze eschatologicznym „już" i „jeszcze nie".

Autor prezentowanej książki jest dyrektorem I'Istituto Superiore di Scienze Religiose <<Mons. Anselmo Pecci>> w Matera. Opublikował liczne artykuły z teologii i mariologii oraz książkę "Le settanta catechesi mariane di Giovanni Paolo (1995-1997)" (Roma 2018). Niniejsza książka ukazała się w serii „Respiro - Ruah". Nawiązuje tytułem do Księgi Rodzaju (1, 2). Prezentowane w tej serii publikacje mają ożywiać lektorów w duchu biblijnych mocy: rozum, wolę i serce (s. 111 – brak numeracji).

Książkę otwiera motto ze św. Augustyna z Komentarza do Ewangelii św. Jana (s. 3). Natomiast w zasadnicze treści wprowadzenie (s. 5-9). Całość studium podzielono na trzy części, a te z kolei - w ciągłem numeracji - na dziewięć paragrafów.

Część pierwsza została opatrzona tytułem: "Syn mówi Ojcze" (s. 13-44). Wskazano najpierw, że wcielenie jest szczególnym aktem miłości. Wymowny jest tytuł kolejnego paragrafu: „Kwilenie życia". Historia jawi się jako wydarzenie Boga.

„Krzyż klamrą miłości" to tytuł drugiej części studium A. Gallitelli (s. 45-88). Pascha to dopełnienie miłości. Wskazano na święto „12 lat". Rozwinięciem jest analiza miłości Rodziny Nazaretańskiej. W dalszej drodze staje krzyż jako klucz miłości., Całość zamykają uwagi „Ecce homo", kim jest człowiek?

Część trzecia podejmuje temat: „Człowiek jest miłością" (s. 89-100).

Tutaj zamieszczono ostatni dziewiąty paragraf wskazano na Człowiek rozeznanego jako głos obecnej historycznej Miłości.

Całość treściową książki zamyka zakończenie (s. 101-102). Dodano jeszcze bibliografię (s. 103-108) i spis treści (s. 109).

Autor pragnie swoim studium poszukiwać pewnych punktów odniesienia, wychodząc z Pisma św. i liturgii, dla wspólnej refleksji wokół sensu pierwszego i ostatniego bycia miłością, która jest Miłością (s. 8). Jest to zadanie trudne, ale objawienie Boże daje wystarczające narzędzi i treści, aby odpowiedzialnie podjąć się tego dzieła. Zresztą jest to zapewne jednocześnie dla autora doświadczenie wiary.

Dobrze, że podtytuł książki jest pewnym wyjaśnieniem samego tytułu. W takim zestawieniu jawi się bardziej dynamicznie sama spodziewana treści oraz jej systematyczna wykładnia. Dobrze, że Trójca Przenajświętsza staje przedmiotem analizy badawczej w swym wewnętrznym życiu znaczonym miłością i relacją. Oczywiście są także liczne przejawy zewnętrzne, na niektóre wybrane z nich zwrócił uwagę autor.

Miłość jest słowem szczególnie znanym i używanym, które jednak znaczone jest bardzo często sentymentalizmem. Autor książki pragnie przypomnieć, że w Liście św. Jana występuje sformułowanie „Bóg jest miłości" (1 J 4, 8. 16). Pisze nawet, że Miłość jest Bogiem, a to nie jest sentymentem, lecz relacją. Relacja jest między dwoma lub więcej podmiotami. To jest misterium, które jest fundamentem dla zaistnienia historycznego Jezusa z Nazaretu. Dalej pokazuje to, że Bóg nie jest samotnikiem, ale rodziną.

Wydaje się oczywistym dać odpowiedź na pytanie kim jest Bóg? Bóg objawiony przez Jezusa jest jego ojcem. Jednak Ojcem nie przez stworzenie, lecz przez zrodzenie. Ojciec w relacji, dlatego jak się mówi, że ma Syna. Ta ich relacja i jedność jest Miłością (Duchem). Oto Bóg miłość, który daje i otrzymuje miłość. To relacja miłości. Dlatego autor w prezentowanej książce stara się punktów, zwłaszcza biblijne oraz liturgiczne, aby głębiej zrozumieć pierwszy i ostatni sens bytu, który jest Miłością.

Książka dotyka takiej hierarchii Osób Boskich między sobą, że stanowią one Trzy Osoby w jednym Bogu. Jawią się tutaj cztery takie relacje: ojcostwo, synostwo, tchnienie czynne i tchnienie bierne. Ojcostwo stanowi o Ojcu, synostwo o Synu Bożym, a tchnienie bierne – o Duchu Świętym. Tchnienie czynne jest wspólne Ojcu i Synowi i nie tworzy nowej Osoby.
Niestety rozróżnienia te nie występują w formie ostrej i jednoznacznej. Autor jest raczej bardziej swobodny, a zatem mniej precyzyjny. Nie narusza to

jednak samej koncepcji referowanej problematyki.

Zagadnienie relacji stało się bardzo modne w ostatnim czasie. Wydaje się, że w teologii było ona zawsze obecne, choć może nie tak określane. Trudno bowiem wyobrazić sobie realizm Osób Boskich poza kategorią relacji. Ojciec, Syn i Duch są w swej miłości niezwykła dynamika istnienia i działania, ta w swym wnętrzu jak i zewnętrznych odniesieniach. Wszystko to jednak tworzy jedną całość. Bóg zawsze w swej prawdzie jest doskonałą jednością.

Lektura wskazuje, iż do pewnego stopnia można odnieść wrażenie, że niemal każdy paragraf książki mógłby być samodzielną refleksją. Jest to wręcz pewną specyfiką tego studium. Oczywiście podobny jest ich styl czy konwencja. Jednak tylko do pewnego stopnia łączy je formalnie sam tytuł, a może jeszcze bardziej trynitarny podtytuł. Ta dwa elementy aktualizują dynamikę rzeczywistości Bożej, która jest prezentowana. Do pewnego stopnia dwa słowa tytuły niejednokrotnie występują zamiennie.

Angelo Gallitelli sięga do słów Leona XIV wypowiedzianych na rozpoczęcie pontyfikatu (s. 99). Wystarczają jest baza bibliograficzna książki. Jednak szkoda, że tak skromnie prezentuje się Magisterium Kościoła. Niektóre teksty papieskie występują w tekście, a brak ich wskazana w bibliografii (s. 14, 32, 54—56, 63-65, 82, 92, 95-98). Jeszcze szersze nauczania Kościoła mogłoby znacznie ubogacić całość dyskursu teologicznego i uczynić go jeszcze bardziej atrakcyjnym, zwłaszcza w odniesieniu do miłości i relacji. Co prawda tematyka ta nie jest szeroko obecna we współczesnym nauczaniu. Treści te były bardziej widoczne u Jana Pawła II i Benedykta XVI.

Warto zauważyć, że w różnych miejscach występują obszerniejsze cytaty w samym tekście (s. 47-52, 68-69, 85-88) i podobnie w przypisach jako dopowiedzenia, wyjaśnienia czy zwyczajne cytaty (s. 62-67). Stanowią one dobre przerywniki w całość analiz badawczych, ale trzeba jednocześnie pamiętać, iż są one integralnie z nimi związane. Niestety przy niektórych pozycjach bibliograficznych nie podano roku wydania (s. 30, 104, 107).

Dobrze, że książka A. Gallitelli sięga dość obficie do przekazu biblijnego. Jest to walor godny wyraźnego podkreślenia. To gwarantuje właściwy wymiar teologiczny analizowanej tematyki oraz jego relacyjność wobec ludzi. Teologia biblijna staje w szczególnej bliskości z prawdami wiary i moralności; resztą zawsze taka była jej rola w doktrynie Kościoła. Zawsze jest bowiem szczególnie ważny właśnie taki realizm zbawczy każdej posługi w Kościele, z Kościołem i dla Kościoła.

Autor jest konsekwentny w kreśleniu poszczególnych obrazów, które

mają przybliżyć główna tematykę studium. Czasem można jednak odnieść wrażenie, iż są one nie zawsze właściwie zbliżone między sobą, a raczej dość oddalone, wręcz nawet przypadkowe. Jednak w Bożej miłości nawet oddalenie jest relacją i bliskością. To pozwala pełniej zrozumieć zbawcze działanie Boga w przestrzeniach, miejscach i czasach.

W sumie książka Angelo Gallitelli jest raczej skromną publikacją, choć jednocześnie ciekawą propozycją wokół bardzo ważnej i trochę zaniedbanej tematyki. Nie jest to jednak pogłębione studium. Raczej ma charakter oferty dla szerokiego grona czytelników. Jednak takie są też potrzebne i mogą spełnić ważną funkcję informacyjną oraz formacyjną. Co więcej, mogą zachęcać do sięgnięcia po prace bardziej naukowe.

Dynamika życia i działania Trójcy Świętej jest wyrazem miłości wewnętrznej i zewnętrznej. Bóg jest pełnią i taki spełnia historię zbawienia, zwłaszcza wobec człowieka. Jej paschalny wymiar pozwala na wieczne spełnianie i dopełnianie wobec ludzkiego nawrócenia. Wydarzenie Boga zaskakuje człowieka w jego ograniczonej miłości i relacjach.

Książka włoskiego teologa jest refleksją, która stara się wejść w ową dynamikę dostrzeganą w perspektywach czasu. Takie ograniczenia ma człowiek, ale to nie odbiera mu możliwości przyjęcia daru zbawienia. Zawsze ważna jest pełna tożsamość osoby ludzkiej, gdyż tylko wówczas jest ona zdolna do autentyzmu miłości i relacji.

Bp Andrzej F. Dziuba